

Således virker gennemgangen af den 2. republik noget overdimensioneret ud fra bogens sigte, ligesom for mange uvæsentlige detaljer er medtaget i skildringen af 3. republiks fødselsveer, medens virkningerne af bogens grundthese: indførelsen af den almindelige valgret som en ny politisk konstant forflygtiges, og fx. udviklingen af det franske partisystem bliver nok så stedmoderligt behandlet.

Som bd. 1 er bogen forsynet med en udmærket bibliografi, og de anker, der er fremført i denne anmeldelse, skal ikke skjule, at den i mange forhold er en udmærket håndbog over tidens politiske Frankrigshistorie.

JOHNY LEISNER

GRACE FOX: *Britain and Japan 1858-1883*. Clarendon Press: Oxford University Press, 1969. xviii, 627 s. Ill. og kort. £ 5.50.

KENNETH B. PYLE: *The new Generation in Meiji Japan. Problems of Cultural Identity, 1885-1895*. Stanford University Press, California, 1969. viii, 240 s. \$ 7.95.

Grace Fox har i et meget fyldigt værk om forholdet mellem England og Japan i årtierne efter 1858 belyst dels de diplomatiske forbindelser mellem de to lande og dels den engelske påvirkning af Japans økonomiske, teknologiske og kulturelle udvikling.

Forfatteren har bygget sin fremstilling på et meget omfattende kildemateriale. Når undersøgelsen alligevel ikke forekommer tilfredsstillende, skyldes det, at den i meget høj grad er refererende og savner en egentlig problemstilling. Det konstateres, at den engelske indflydelse var »stor« og at den engelske gesandt i Japan fra 1865 til 1883, Harry Parkes, blev »the foremost foreign adviser and critic of the Mikado's government as it forged a new national life and foreign policy« (s. 249). Men hvilke interesser var det, England ville varetage gennem sin gesandt? Og hvorfor bøjede den japanske regering sig så meget over for engelske ønsker? Disse og lignende mere generelle spørgsmål drukner i det væld af enkeltheder, som bogen fremlægger.

Det nævnes flere steder (f. ex. s. 121 og 248), at England ønskede at beskytte sine handelsinteresser i Japan, men dette kan næppe i sig selv have været tilstrækkeligt afgørende for England, eftersom handelen på Japan var af et helt forsvindende omfang (s. 368f.). Snarere var det vel en engelsk interesse at hindre, at udviklingen i Japan medførte uønskede ændringer i Det fjerne Østen. Den nærmest diskrete engelske medvirken ved afslutningen af den japansk-kinesiske traktat om Formosa 1874 (s. 304-10) illustrerer, hvorledes England var i stand til at styre udviklingen i området efter sine interesser.

Det synes at være forfatterens opfattelse, at den engelske regerings interesse i Japan var så lille, at Parkes nogenlunde kunne handle på egen hånd. De engelske indgreb i 1860'erne viser imidlertid klart, at England var villig til at handle, når det skønnede det nødvendigt. Man kan derfor om Fox' undersøgelse måske sige, at den belyser en mængde enkeltproblemer, men lader andre og større problemer ubesvaret.

Kenneth B. Pyle tager et langt mere begrænset spørgsmål op. Meiji-perioden medførte enorme ændringer i det japanske samfund og åbnede tilsyneladende store muligheder. Men skulle Japan for at konkurrere med de store europæiske lande fuldstændig opgive sin kulturelle identitet? Var bevarelsen af japansk kultur en hindring for »fremskridt«?

Disse spørgsmål rejstes blandt unge veluddannede japanere i 1880'erne. Udgangspunktet blev Tokutomi Soho's bog »Det ny Japans ungdom« fra 1885, hvor der argumenteredes stærkt for en total »vesternisering« af Japan. To år senere organiserede Tokutomi selskabet »Nationens venner«. Men allerede året efter, 1888, organiseredes »Selskabet for politisk opdragelse«, hvis ledende synspunkt var, at kun ved bevarelsen af en egen kulturel identitet kunne japanerne føle sig lige med europæerne. I deres skrifter søgte de at definere Japans særpræg og at formulere en selvstændig rolle for Japan i forhold til de europæiske lande.

Det er debatten mellem disse to grupper, der er emnet for bogen. Forfatteren understreger imidlertid, at der ikke er den fundamentale uenighed mellem grupperne, som debatten kunne tyde på (s. 77). I øvrigt tabte Tokutomi's bevægelse ret hurtigt terræn, og afslutningen på debatten blev for så vidt sat med den kinesisk-japanske krig 1894-95. »Nu skammer vi os ikke længere ved at stå over for verden som japanere«, skrev Tokutomi begejstret i slutningen af 1894 (s. 175). Han tog for resten i sine senere år helt afstand fra sin ungdoms skrivelser.

Det er således en temmelig kortvarig og måske ikke særlig dybtgående debat, forfatteren har analyseret. Men den er alligevel et interessant bidrag til forståelsen af de problemer, der knytter sig til en hurtig modernisering og industrialisering af et samfund.

NIELS AMSTRUP

NYESTE TID

DORRIT ANDERSEN: Århus under storlockouten. Arbejder og arbejdsgiver 1899. Universitetsforlaget i Århus 1970. 152 s. Kr. 33.75.

Den store lockout i 1899 er en afgørende begivenhed i dansk arbejderbevægelses historie, og dens udfald bestemte for årtier forholdet mellem de to parter på arbejdsmarkedet. Konfliktens ydre forløb er relativt hyppigt behandlet i den historiske litteratur, men denne har stort set koncentreret sig om udviklingen i forholdet mellem ledelserne af de to hovedorganisationer, DsF og Arbejdsgiverforeningen (AG), om forhandlingsforløbet og de mange taktiske manøvrer i denne sammenhæng.

Den interne situation i organisationerne og konfliktens socialhistoriske sider er derimod kun ringe oplyst, åbenbart som følge af mangel på kildemateriale hertil. Dorrit Andersen har med sin fremstilling af storlockouten og dens forløb i Århus søgt at trænge ind i nogle af disse forhold og har kunnet støtte sig til et ret fyldigt lokalt kildemateriale fra både fagforeninger og arbejdsgiverside, for en dels vedkommende samlet i Erhvervsarkivet. Hensigten med arbejdet har været »at skildre lockoutens forløb på det lokale plan og give et indblik i